

TIMPURILE ȘI ANOTIMPURILE LUI SERGIU CUCIUC

DOI: 10.5281/zenodo.4509533

CZU: 75.071.1(478)

Doctor habilitat în studiul artelor **Tudor STAVILĂ**

E-mail: stavila52@gmail.com

Institutul Patrimoniului Cultural

SERGIU CUCIUC'S CREATION – A PICTURE OF THE TIMES AND THE SEASONS

Summary. Sergiu Cuciuc is part of the middle generation of national visual arts. Painter, public personality, the artist was among the first to approach, in an original version what it means and how it can be reflected in painting the way to become the owner of an unmistakable stylistic manner. Everything is due to the motives that derive around some priority topics in its creation: the people from the villages with their daily worries, during the holidays or during the work process, located in the monumental setting of the picturesque hills against which the activities take place. He proved, from the beginning, that he is an author who meditates, selects, analyzes, removing insignificant details and emphasizing the main message through laconic compositions and sober, decorative color. He took from European art the scenes with numerous figures, adapting them to the well-known landscape of Moldova, becoming, along the way, an artist of metaphor in painting, in the form of a non-figurative art.

Keywords: generation, landscape, monumental composition, rustic, genre painting, non-figurative art.

Rezumat. Sergiu Cuciuc face parte din generația mediană a artelor plastice naționale postbelice. Pictor, personalitate publică, a fost printre primii din generația sa care a adoptat o manieră stilistică inconfundabilă. Aceasta, în special, datorită motivelor care derivă din subiectele prioritare în creația sa: oamenii de la sate cu grijile lor cotidiene, în perioada sărbătorilor sau în procesul muncii, amplasați deseori în cadrul monumental al dealurilor pitorești pe fundalul cărora își desfășoară activitățile. A demonstrat, de la bun început, că este un autor care meditează, selectează, analizează, înlăturând detaliile nesemnificative și accentuând mesajul esențial prin compozițiile laconice și coloritul sobru, decorativ. A preluat din arta europeană scenele cu figuri numeroase, adaptându-le la peisajul familiar al Moldovei, devenind, pe parcurs, un artist al metaforei non-figurative în pictură.

Cuvinte-cheie: generație, peisaj, compoziție monumentală, rustic, pictură de gen, artă non-figurativă.

Câteva generații de artiști plastici din Moldova postbelică au constituit panorama artelor contemporane. Distanțarea de „realismul socialist”, inițiată de Mihai Greco, Valentina Rusu-Ciobanu, Glebus Sainciuc, Igor Vieru, Serghei Ciocolov, care au fixat tendințele principale ale anilor 1960, este continuată de următoarea generație de plasticieni, ai cărei reprezentanți notorii – Elena Bontea, Gheorghe Vrabie, Aurel David, Andrei Sârbu, Mihai Țăruș ș.a. descoperă un orizont artistic cu alte priorități și tangențe. Din această generație mediană face parte și Sergiu Cuciuc. Atent la evoluția colegilor săi, el își promovează propriile viziuni privitor la actul creației, sesizând și concepând printre primii o nouă paradigmă a creației artistice naționale.

În noiembrie 2020, cu prilejul jubileului de 80 de ani, 55 dintre care i-a consacrat creației, maestrul Sergiu Cuciuc și-a vernisat la Muzeul Național de Artă o expo-

ziție personală. Expoziția a oferit o impresie complexă despre activitatea sa de-o viață, dar, din păcate, autorul nu și-a găsit deocamdată „cronicarul” care să o reflecte și talmăcească integral. Cu toate că pe parcursul a mai bine de jumătate de secol, în presa națională au apărut un șir de publicații despre pictor (Nicolae Dabija, Antonina Sârbu, Glebus Sainciuc, Vlad Pohilă, Constantin Prut ș.a.), artistul, care, de altfel, a ocupat diferite funcții publice, are în palmares o singură monografie, semnată de Evgheni Barașkov și apărută la Editura „Literatura artistică” în anul 1989 [1] și un album – *Sergiu Cuciuc. Pictură*, editat cu suportul Ministerului Culturii în anul 2019 [2].

Astfel că, din biografia scrisă a pictorului nu aflăm decât informații statistice. S-a născut la 14 noiembrie 1940 în satul Doibani, Dubăsari, absolvă Școala Republicană de Pictură „I. Repin” din Chișinău (1956–

Sărbătoare la Cojușna, 1976, u. p., 150 × 200 cm.

1961) și Institutul de Arhitectură, Pictură și Sculptură „I. Repin” din Sankt Petersburg, Facultatea de Istorie și Teorie a Artelor (1962–1969). Activitatea de creație o începe în 1962, iar din 1965 devine membru al Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova.

În anii 1961–1973 activează în calitate de muzeograf. Este desemnat ulterior în funcția de director al Muzeului Republican de Arte Plastice (1979–1983) și președinte al Comitetului de Conducere al Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova (1987–1992), iar în anii 1995–1999 și 2001–2002 șef al Direcției Principale Patrimoniu Cultural, Arte Plastice a Ministerului Culturii al Republicii Moldova, viceministru al aceleiași minister în anii 2002–2003, funcție la care renunță care pleacă din proprie inițiativă, caz mai rar în politica locală.

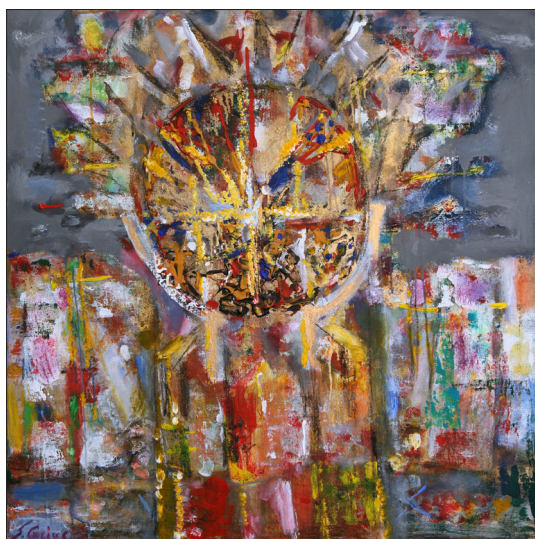
În anii 1992–1995, Sergiu Cuciuc cumulează activitatea de creație cu cea de cercetător științific la Institutul Studiul Artelor al Academiei de Științe a Republicii Moldova, unde a elaborat monografia *Pictura contemporană din Moldova*, evocând atent și cumpătat operele celor mai importanți autori autohtoni. Anterior, în 1975, în colaborare cu Matus Livșiț, editează

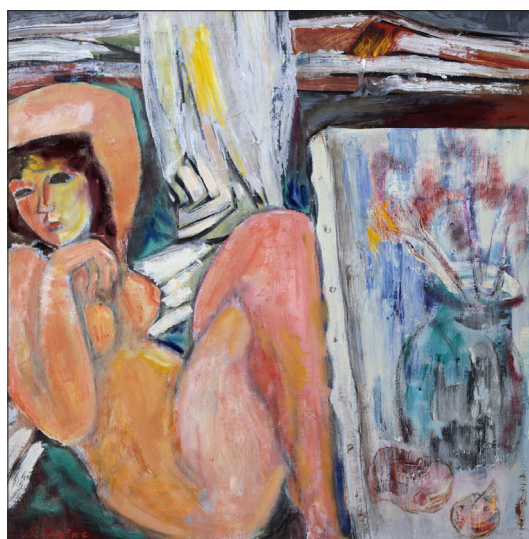
Toamna, 2000, u. p., 50 × 70 cm.

monografia-album *Gleb Sainciuc*, care până astăzi rămâne o sursă de calitate în înțelegerea și cunoașterea creației faimosului artist.

Oamenii și natura din tablourile de debut compoartă mesajul integrității, impresionează prin expresivitatea formei, prin neliniștea mișcării interioare datorată coloritului, care conferă o imagine de sinteză a subiectului. Lucrările *Întoarcere la baștină* (1967) și *Primăvara anului 1944* (1980) sunt abordate în mod diferit, dar au teme comune: rănilor pământului și oamenilor provocate de calamitățile războiului. Prima evocă perețele unei case distruse, trunchiuri de copaci schilodiți de obuze, pe fundal conturându-se siluete de femei și copii reveniți din refugiu, înmărmuriți în fața imensei tragedii, iar alături, ca o speranță în viitor, se înalță un copăcel. Același mesaj se desprinde din *Primăvara anului 1944* (1968) prin peisajul cu pereții distruși ai casei și bărnele arse, hornul sobei dezgolit, peste care, în cerul albastriu-azuriu, planează cocostârcii reîntorși la baștină. Poetizarea metaforică și simbolică a operelor sale este încifrată în figurile umane, în elementele peisajere, tratate într-o gamă coloristică contrastantă.

Moldova. Motiv festiv, 2018, acril, p., 100 × 100 cm.

Nud, 2000, u. p., 75 × 75 cm.

Natura statica BAIA MARE, u. p., 1992, 70 × 50 cm.

În creație, Sergiu Cuciuc a fost permanent preocupat de peisaje, portrete, compoziții de gen și natură statică, prioritatea aparținând aspectelor din viața rurală, autorul recurgând, în plan compozițional, la procedeele artei monumentale. *Sărbătoare în sat* (1964), *Tatăl și fiica* (1973), *Sat nou moldovenesc* (1974), *Sărbătoare la Cojușna* (1976) sunt tablouri ce se configurează la limita dintre compoziții de gen și peisajul cu figuri. Creația autorului din această perioadă se pliază pe expresivitatea subiectului, armonia culorii, tehnica de executare și structura compozițională. Sunt particularități distincte ale lucrărilor *Sărbătoare în sat* (1961), *Locuri natale* (1967), *Marginea satului*, *O iarnă la Sipoteni*, *O zi de duminică*, *Zăpada mult așteptată* (1971), *Pământ* (1974), *Peisaj din Tescani* (1990), lucrări panoramice și dinamice ce oferă imagini în mișcare ale peisajelor rurale, emană o stare de profundă armonie între om și natură, pictorul fiind pasionat de tratarea formelor printr-un decorativism coloristic.

Primul tractor, 1980, u. p., 150 × 120 cm.

Multe dintre tablourile sale denotă sensibilitate accentuată, o transpunere metaforică a motivelor, dar și o abordare inedită a procedeele plastice, pledând pentru o nouă etapă, remarcate în *Seara* (1981), *Toamnă*, *Discuție* (1981), *Dealurile Moldovei și Meleag natal* (1982), *Dealul auriu* (1996), *Arbore* (1999), *Amprenta timpului* (2002), ciclurile *Grădinile albe* (2003), *Butuceni* (2005), *Semnele toamnei* (2000-2004), *Deal-Vale* (2008), *Echilibru* (2011) etc.

Receptiv la ambianța artistică națională și cea europeană, pe parcursul avansării treptelor în creație, pictorul Sergiu Cuciuc a excelat, în egală măsură, atât în arta figurativă, cu tangențe în lumea metaforei și a simbolului, cât și în arta nonfigurativă. Pe cea din urmă n-o adoptă însă definitiv: pledând pentru forme abstracte, rămâne totuși în aria simplității și complexității imaginii. În acest sens, compoziția formei și a tratării picturale este o modalitate consecventă de a constitui o imagine originală, opțiune care își are înce-

Momentul Înălțării, diptic, 1990, u. p., 120 × 130 cm.

puturile în lucrarea sa de licență *Dogarii* susținută cu brio la Școala Republicană de Arte în 1962.

Pictorul își concepe tablourile în baza meditațiilor și a generalizărilor personale asupra vieții și artei, căutând să aducă tradiția culturală autohtonă la valențele artistice românești veritabile și la cele europene. Reflecția autorului asupra tablourilor pictate comportă dimensiunile artistice, amplasate la nivelul asociativ al percepției, în care memoria deține prioritate, conturând un univers artistic propriu și inconfundabil.

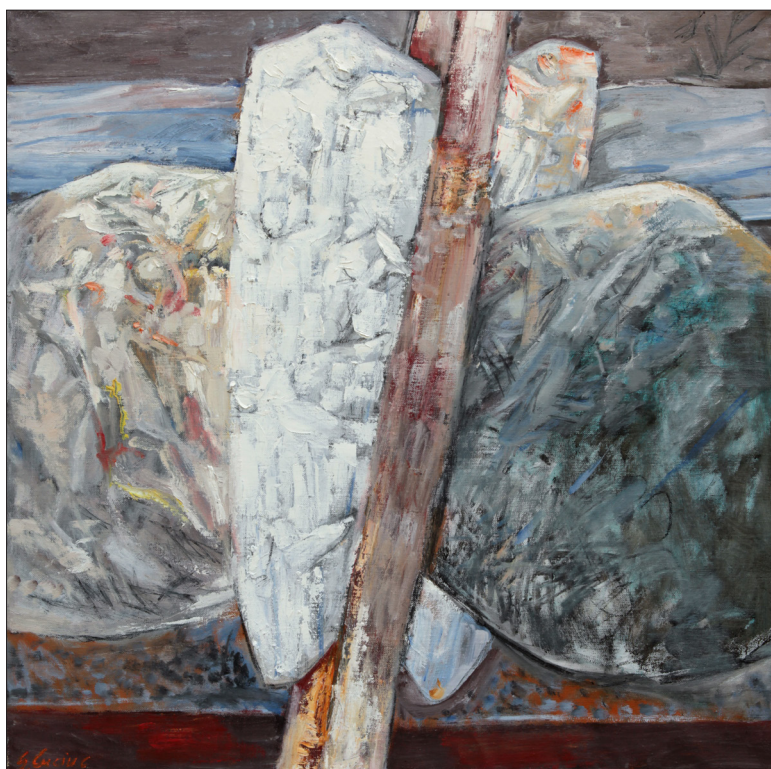
Credo-ul său în creație maestrul îl definește cu încredere: „... Nu știu în ce măsură am izbutit să mă afirm în arta plastică, însă pot spune cu certitudine că anume natura meleagului nostru m-a format și m-a modelat ca pictor, în special, și ca om de artă, în general. Contactul direct cu adevăratele opere de artă au contribuit la îmbogățirea mea sufletească. Creația, în accepția mea, este un proces continuu de selectare a imaginilor plastice care se suprapun în conștiință. Mi-e greu să constat cine m-a format mai mult – școala sau viața...”. Îndoiala pare să o spulbere Tudor Zbârnea, care punctează: „E un artist care gândește, care a mers mereu în pas cu estetica vremii, a fost foarte puternic ancorat în acest pământ, s-a apropiat mereu de oameni și de nevoile, obiceiurile lor...” [3].

În această ordine de idei, este semnificativă metafora din pânza *Echilibru* (2011): un zid de pietre ovale

și dreptunghiulare proptite în mijloc de o bârnă, menit să oprească avalanșa inevitabilă. Este un tablou care se referă la om și la natură, la societate și politică, devenind o confirmare simptomatică a crezului său în creație și în viață. Îl definește în totalitate pe omul și creatorul Sergiu Cuciuc, care într-un interviu s-a exprimat astfel?: „De fapt, ceea ce fac nu-mi place, iar ceea ce vreau să fac nu pot. Niciodată nu am vorbit despre mine, despre creația mea. Tot timpul... am vorbit despre alții... Ca pictor, nu mi-am propus să plac tuturor, precum nici nu am vrut să ating treptele unei închipuiri bolnăvicioase. Ziceam că e o fericire să fii creator. Dar și un blestem...” [3].

Lucrările artistului din ultima perioadă reflectă o apropiere tranșantă vis-a-vis de pictura non-figurativă, expusă în cadrul ultimei personale la Muzeul Național de Artă al Moldovei. Începând de la dipticul *Lespezi-Semne* (2010), *Pomul vieții* (2014), *Punte, echilibru* (2018) sau *Miezul formei, Festivitate* (2020), observăm laconismul expresiv al mijloacelor plastice și o continuare evidentă a bogăției nuanțelor coloristice.

În creația pictorului factorul temporal sau cel al modalităților de expresie nu sunt punctele-cheie pentru înțelegerea specificului artei. Elementele definitorii se referă la atitudinea artistului față de realitățile ce-l înconjoară, față de statutul artei și statutul artis-

Echilibru, 2011, u. p., 110 × 100 cm.

tului, față de trăirile subiective vis-a-vis de toate cele enumerate anterior. Sergiu Cuciuc este artistul care creează nu pentru a încânta privirea, ci pentru a provoca mecanismele gândiri critice, adresându-se mai cu seamă rațiunii, decât simțurilor și sentimentelor, prin mijloace vizuale copleșitoare.

Trăind astăzi cu toții într-un spațiu mai mult virtual, atemporal, decât real, opera lui Sergiu Cuciuc include în sistemul interpretării sale un număr imens de coduri intertextuale, esențială rămânând a fi nu atât problema formei, cât a conținutului, a mesajului picturii. Adâncimea spațiului devine o prioritate a gândirii, presupunând mișcarea ca o peregrinare, ale cărei simboluri întotdeauna au fost drumul și labirintul. Anume semantica acestora asigură legătura între spațiile separate ale tablourilor, le face transparente și reciproc pătrunzătoare, variabile și pline de mișcare.

Este un bun cunoscător (din interior) al fenomenului artistic și un tălmăcitor al acestuia, al evenimentelor și al personalităților cu care a colaborat în timp, un captivant povestitor. A fost protagonist a numeroase expoziții personale relevante în țară și străinătate, arealul lor cuprinzând România, Rusia, Bulgaria, Cehoslovacia, Polonia, Franța, Danemarca, Germania, Mongolia, Japonia, Ucraina, Belarus, Lituania și Kazahstan, iar operele sale au rămas incluse în majoritatea colecțiilor publice din aceste țări.

În calitatea sa de președinte al Uniunii Artiștilor Plastici a Moldovei, Sergiu Cuciuc a jucat un rol important în constituirea și buna desfășurare a Expoziției-concurs *Saloanele Moldovei* care au loc anual, la Chișinău și Bacău, începând cu 1990, ajungând în anul curent la cea de-a XXX-a ediție.

Pentru activitatea sa prolifică, i s-au conferit un șir de distincții: Premiul Komsomolului leninist din Moldova (1975); Maestru Emerit în Artă din RSSM (1985); Premiul Saloanele Moldovei (1993); Ordinul „Gloria muncii” (1996); Premiul Național în Domeniul Artei (2000); Ordinul Republicii (2001), iar în 2009 i s-a decernat Premiul Departamentului pentru Relațiile cu Românii de Pretutindeni din cadrul Ministerului Afacerilor Externe din România, la Expoziția-concurs *Saloanele Moldovei*, ediția a XIX-a, pentru lucrarea *Deal-Vale*.

BIBLIOGRAFIE

1. Sergiu Cuciuc. Pictură. Catalog, Muzeul Național de Artă al Moldovei. 2020, Chișinău: Bons Offices, 48 p.
2. Sergiu Cuciuc. Pictură. Album, 2019, Chișinău: Bons Offices, 300 p.
3. Beghiu Tatiana. Pictorul Sergiu Cuciuc: Mi-e greu să constat cine m-a format mai mult – școala sau viața. În: Ziarul de Gardă, 6 decembrie 2015, p. 24.

Gradinile albe, diptic stânga, 2003, u. p., 100 × 90 cm.